

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความพร้อมและการดำเนินงานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งประเด็นในการศึกษา ดังนี้

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
  - 1.1 ความเป็นมาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
  - 1.2 ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
  - 1.3 สาระสำคัญของนโยบายด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
    - 1.3.1 นโยบายการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2550 – 2551
    - 1.3.2 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551
    - 1.3.3 กลยุทธ์คุณธรรมนำความรู้ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
  - 1.4 แนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ
    - 1.4.1 เป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง
    - 1.4.2 วัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง
    - 1.4.3 แผนการดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง
2. การดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา
  - 2.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา
  - 2.2 การจัดกิจกรรมและการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
  - 2.3 มาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
  - 2.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
  - 2.5 แนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา
    - 2.5.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
    - 2.5.2 แนวทางในการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์
3. ความพร้อมของสถานศึกษา
  - 3.1 ความหมายการบริหารสถานศึกษา
  - 3.2 บทบาทการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียง
  - 3.3 ความพร้อมด้านงานวิชาการ
  - 3.4 ความพร้อมด้านงานงบประมาณ

- 3.5 ความพร้อมด้านงานบุคลากร
- 3.6 ความพร้อมด้านการบริหารทั่วไป
- 4. สภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2
  - 4.1 แนวการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
  - 4.2 แนวทางการบริหารสถานศึกษา
  - 4.3 แผนพัฒนาการบริหารการจัดการ
  - 4.4 แผนพัฒนาบุคลากร
- 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ความเป็นมาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ยังคงอัญเชิญมาเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาประเทศและบริหารประเทศที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548 : 5-6)

ตลอดเวลากว่าครึ่งศตวรรษนับตั้งแต่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้นเถลิงราชสมบัติบรมราชาภิเษกภายใต้ฉันทพลุมหาเศวตฉัตร ได้พระราชทานพระราชปณิธานว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระองค์ได้ทรงทุ่มเทพระวรกายและพระสติปัญญา ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับพสกนิกรของพระองค์และบำเพ็ญพระราชกรณียกิจในด้านต่างๆทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของพสกนิกรเป็นที่ตั้ง โดยใช้หลักคุณธรรมและความรู้ความเข้าใจทางหลักวิชาความชำนาญและประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่เป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนา “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิตรากฐานความมั่นคงของแผ่นดินเปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนอาคาร

ไว้นั่นเองสิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548: ค)

จากพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสของพระองค์ นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมาพบว่า พระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาบนหลักแนวคิดพึ่งพาตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมี พอกิน พอใช้ของคนส่วนใหญ่โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาทตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ที่ถูกต้องตามหลักวิชา และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีวิตซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันดีภายใต้ชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) นี้ไม่มีในตำรา เพราะเป็นทฤษฎีใหม่หมายความว่า เราก็สามารถที่จะปรับปรุงหรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 23 ธันวาคม 2542. 2542: 8) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้ให้ความหมายไว้น่าสนใจหลายความหมาย ดังนี้

เกษม วัฒนชัย (2550: 18) กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการเตรียมตัวให้เราเข้มแข็ง เพื่อให้สามารถสู้กับการเปลี่ยนแปลงได้หมด เช่น ถ้านำปรัชญานี้ไปใช้ในโรงเรียน หากมีการเปลี่ยนแปลงผู้อำนวยการหรือโรงเรียนถูกน้ำท่วม เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ หรืออะไรก็ตามแต่โรงเรียนต้องอยู่ได้ ต้องเข้มแข็ง ถ้าใครนำปรัชญานี้ไปใช้ต้องเข้าใจ ต้องศึกษาธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลง ไม่มีอะไรอยู่คงที่ การเปลี่ยนแปลงนั้น เกิดจากเหตุปัจจัย ดังนั้น ถ้านำเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในโรงเรียนต้องปูพื้นฐานเรื่องการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้หรือสังคมความรู้ในโรงเรียนให้ได้ ต้องมีข้อมูลในการบริหาร ข้อมูลในการตัดสินใจไม่ใช่โหราศาสตร์ไม่ใช่เล่นพรรคเล่นพวกและต้องสร้างสังคมคุณธรรมในโรงเรียนเรื่องการดำเนินชีวิตของครูและนักเรียนในเรื่องของความเพียร ความอดทน ในเรื่องการใช้สติปัญญา

ศุภชัย เศรษฐ์บุญสร้าง (2549: 10) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาซึ่งถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้าง

พื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึก คุณธรรมความซื่อสัตย์ สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ณรงค์ โชควัฒนา (2542: 16-17 อ้างถึงใน กันตยา มานะกุล, 2550: 35) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง การพัฒนาอย่างบูรณาการโดยไม่มองเศรษฐกิจอย่างเดียวต้องมองสังคม และสิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ ไปด้วยการพัฒนาโดยการพัฒนาต้องมองรอบด้าน เรียกว่าบูรณาการและพึ่งตนเอง พึ่งเงินออม สติปัญญาและการตลาด โดยอาศัยปัจจัยพัฒนา คือ คนและเป้าหมายของคน ก็คืออยู่ดี กินดี มีสุขทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม เศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี

ประเวศ วะสี (2542: 4-6 อ้างถึงใน กันตยา มานะกุล, 2550: 39- 40) ได้ให้ความหมาย เศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงการมีความพอเพียงอย่างน้อย 7 ประการ ดังนี้

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกคนครบถ้วนไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอ จะรักคนอื่นไม่เป็น
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียงการอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมจะทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสานซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียงการรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจนหรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่พื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชน ที่สัมพันธ์อยู่กับ สิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากรากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง
7. มีความมั่นคงพอเพียงไม่ใช่ুবวาบเดียวจนเดียวรวยแบบกะทันหัน ปรับตัวไม่ทันแต่ เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจะทำให้สุขภาพจิตดี

บุญเสริม บุญเจริญผล (2543: 4 อ้างถึงใน กันตยา มานะกุล, 2550: 40) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำเนินการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยความพยายาม ผลិតสินค้า ขึ้นมาเอง ให้พอเพียงสำหรับคนในครอบครัวและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขายหากผลิตได้ไม่พอก็ซื้อบ้างมิได้มุ่งผลิตเพื่อขายเพียงอย่างเดียวโดยไม่นำมาบริ โภคด้วย นอกจากนั้น การผลิตและการบริโภค

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2548: 1) เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับ

ตัวเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความสำเร็จ ยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับก่อน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นิยาม ความหมายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับและทุกภาคส่วนของสังคม มีความเข้าใจในหลักปรัชญาและนำไปเป็นพื้นฐานและแนวทางในการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข สังคมมีความเข้มแข็งและประเทศชาติมั่นคงในที่สุด โดยหลักแนวคิด การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ก็คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจ และการกระทำ มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทาง การดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิม ของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยวิกฤติ เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน ดังนี้ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับ ระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึง ความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับ วิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวัง ในขั้นปฏิบัติเงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้อง

เสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทนมีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

สุรยุทธ์ จุลานนท์ (2549: ปาฐกถาพิเศษ) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าเป็นแนวทางที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงชี้ให้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติที่ควรจะเป็น เพื่อให้สามารถดำรงชีพได้โดยที่ไม่เดือดร้อน ซึ่งที่จริงแล้วก็เป็นแนวทางที่มีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย และสามารถนำไปใช้ได้ในทุกระดับ ในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2541: 4 - 5 อ้างถึงใน สุรีพร เอี้ยวถาวร, 2550: 5) ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของเศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลนั้น คือความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างประมาทตน ตามอัธยาศัยและไม่หลงใหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพเสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด หลักการพึ่งตนเองซึ่งอาจจำแนกโดยยึดหลักสำคัญ 5 ประการ คือด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นคนที่มีจิตสำนึกที่ดีสร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติ โดยรวมมีจิตใจเอื้ออาทร ประนีประนอมเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งด้านสังคมชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันเชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่าย ชุมชนที่แข็งแกร่งเป็นอิสระ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน ด้านเทคโนโลยีจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่ทั้งดีและไม่ดีจึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมและควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง และด้านเศรษฐกิจเดิมมักพัฒนาไม่มีการเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่จะลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือจะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำรงตนและปฏิบัติตนให้สมดุลพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก มีสำนึก ในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ซึ่งหัวใจของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ทางสายกลาง และความมีเหตุผล มีหลักวิชาที่เกี่ยวพัน

ความมีเหตุผลคือ ต้องอาศัยความรู้ รอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน

1.3 ตารางสำคัญของนโยบายด้านเศรษฐกิจพอเพียง

1.3.1 นโยบายการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ปี พ.ศ. 2550-2551

กระทรวงศึกษาธิการได้นำนโยบายด้านสังคม โดยเฉพาะด้านการศึกษาที่มีการเร่งรัด การปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ มุ่งมั่นที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยคำนึงถึง การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ เสริมสร้างความตระหนัก ในคุณค่าของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตยพัฒนาโดยใช้คุณธรรม เป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันการศึกษา การจัดการศึกษาจะเน้นการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคเอกชน เพื่อให้การศึกษาสร้างคน และสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรม คุณภาพ สมรรถภาพ และประสิทธิภาพ กำหนดเป็นนโยบายและเป้าหมาย ดังนี้

- 1) เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรม นำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึก ในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาคคนโดยใช้คุณธรรม เป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังค่านิยมในการนำคุณธรรม เป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ขยายโอกาสทางการศึกษาขึ้นพื้นฐานของประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึง มีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และขยายโอกาส ทางการศึกษาทุกระดับประเภทโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนการศึกษาขึ้นพื้นฐาน 12 ปี ได้เรียนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายภายในระยะเวลา 3 ปี
- 3) พัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยมีเป้าหมายให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณภาพทางการศึกษาสูงขึ้นทุกระดับและประเภทการศึกษา
- 4) การกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษาโดยมีเป้าหมายให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ
- 5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของประชาชนภาคเอกชน และท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายให้มีการจัดการศึกษาสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

6) พัฒนาการศึกษานในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนและประชาชนได้รับการศึกษาที่บูรณาการกับวิถีชีวิต อัตลักษณ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 2)

สรุปได้ว่า กระทรวงศึกษาธิการได้นำนโยบายด้านสังคมโดยเฉพาะ ด้านการศึกษาที่มีการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้มุ่งมั่นที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึง การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ เสริมสร้างความตระหนัก ในคุณค่าของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิต ประชาธิปไตยพัฒนาโดยใช้คุณธรรม เป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบันการศึกษาโดยเป้าหมายให้ผู้เรียนได้รับ การปลูกฝังค่านิยมในการนำคุณธรรม เป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.3.2 นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

นโยบายด้านสังคมของรัฐบาล นโยบายกระทรวงศึกษาธิการและกลยุทธ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียดของ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

1) วิสัยทัศน์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรหลักในการจัดและส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึงมีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และมีคุณภาพตามมาตรฐาน

2) พันธกิจ ขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชากรวัยเรียนทุกคน ได้รับการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา

3) เป้าประสงค์

3.1 ประชากรวัยเรียนทุกคนทั้งปกติ พิการและด้อยโอกาสได้รับโอกาสในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีตามสิทธิอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

3.2 ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการศึกษา

3.4 ผู้เรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการศึกษาที่คุณภาพ

4) กลยุทธ์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำผลผลิตจำนวน 5 ผลผลิต ได้แก่ ผู้จบการศึกษาก่อนประถมศึกษา ผู้จบการศึกษาภาคบังคับ ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย เด็กพิการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาสมรรถภาพ และเด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีหน่วยกำกับ ประสานส่งเสริม การจัดการศึกษาอยู่ที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 178 เขตพื้นที่การศึกษา และมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยปฏิบัติการการจัดการศึกษา เพื่อให้ภารกิจดังกล่าวสามารถตอบสนองสภาพปัญหาเฉพาะและรองรับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดการขับเคลื่อนกลยุทธ์ปี 2551 - 2554 ดังนี้

4.1 กลยุทธ์คุณธรรมนำความรู้ น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 5) กลยุทธ์คุณธรรมนำความรู้ น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติ เพื่อให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตามหลักคุณธรรมและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักธรรมาภิบาล ความสามานฉันท์ คุณธรรมตามหลักสูตร และคุณธรรมที่ค้ำดวง โดยคณะกรรมการสถานศึกษาและนักเรียน โดยปี 2551 มีจุดเน้น ดังนี้ ทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมคุณธรรมนำความรู้ที่นำคุณธรรมที่ค้ำดวง เชื่อมโยงสู่การเรียนการสอนตามกลุ่มสาระและตัวตนธรรมองค์กร โดยให้ความสำคัญแก่การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติจริงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ และโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบที่ผ่านการประเมินตามเกณฑ์เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 กิจกรรมสำคัญที่เป็นจุดเน้น กลยุทธ์ คุณธรรมนำความรู้ น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย

(1) สถานศึกษาทุกแห่งจัดกิจกรรมคุณธรรมนำความรู้ ที่เชื่อมโยงสู่การเรียนการสอนตามกลุ่มสาระต่างๆ และตัวตนธรรมองค์กรในระดับต่างๆ ทั้งนี้ให้ความสำคัญแก่การน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติเป็นพิเศษ

(2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พัฒนาโรงเรียนคุณธรรมต้นแบบ และโรงเรียนวิถีพุทธต้นแบบที่ผ่านการประเมินตามเกณฑ์เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 และสนับสนุนให้โรงเรียนต้นแบบเดิมได้พัฒนา ต่อยอดและสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับโรงเรียนอื่น

(3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสนับสนุนรูปแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนรูปแบบที่หลากหลายเพื่อเป็นกลไกในการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะสนับสนุนกิจกรรมเหล่านี้เป็นพิเศษ

4.2 กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาดและเนตรนารี โดยให้สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาฐานข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมของแต่ละ สถานศึกษาและเน้นการส่งเสริม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ที่ผ่านกระบวนการลูกเสือ

4.3 จัดค่ายคุณธรรม สำหรับนักเรียนเพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มที่จะจัดทำโครงการที่เน้นการปฏิบัติจริง ปลูกฝังคุณธรรมโดยผ่านกิจกรรมดนตรี นาฏศิลป์และการแสดง พัฒนาระบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลงานคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่นำไปใช้ประกอบการพิจารณา การคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย

สรุปได้ว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ และกลยุทธ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์หลักในการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึงมี คุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และมีคุณภาพตามมาตรฐาน

ศุเมธ ตันติเวชกุล (2542: 15) กล่าวว่า หลักการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มี 5 ประการ คือ

1. ยึดหลักการประหยัดตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้านลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง
2. ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในทางการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต
4. ไม่หุยดิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ตัดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป

สรุปได้ว่า หลักการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริยึดหลักการประหยัด หลักการประกอบอาชีพถูกต้องสุจริตละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

1.4 แนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เสนอให้ริเริ่มการสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสานต่อความคิดและเชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างหลากหลายรวมทั้ง จุดประกายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับ และการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างจริงจัง (เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร, 2542: 25-26)

1.4.1 เป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงมีเป้าหมายหลักเพื่อ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทยในทุกภาคส่วน การขับเคลื่อน

1.4.2 วัตถุประสงค์ของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้ประชาชนทุกคนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นการเสริมพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมให้เข้มแข็งรักษาความสมดุลของทุน และทรัพยากรในมิติต่างๆตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆได้อย่างรู้เท่าทันและนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย

1.4.3 แผนการดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มีขอบเขตการดำเนินงาน 4 แผนงานควบคู่กันไป ดังนี้

1) แผนงานเชื่อมโยงเครือข่ายเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยสร้างแกนกลางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อทำหน้าที่ขยายเชื่อมโยง และพัฒนาเครือข่ายแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนสนับสนุนความร่วมมือระหว่างเครือข่าย ให้มี โอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกัน เพื่อให้สามารถเผยแพร่ให้ประชาชนในภาคส่วนต่างๆ นำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ และขยายผลได้อย่างต่อเนื่อง

2) แผนงานพัฒนาวิชาการและส่งเสริมการศึกษาวิจัย โดยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่างๆ ที่ชี้ให้เห็นแนวทาง วิธีการ ตลอดจนประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การพัฒนาวิชาการจะเน้นการวิจัยเชิงนโยบาย เพื่อให้มีแนวทางเลือกในการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ และการสร้างระบบเตือนภัยเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในสังคม

3) แผนงานสร้างหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ โดยสร้างรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เช่น ผู้บริหาร ผู้นำชุมชน วิทยากรกระบวนการ ครู ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ นักการเมือง เป็นต้น ให้มี โอกาสได้รู้และเรียนรู้จากการปฏิบัติ จนสามารถตระหนักถึง ประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป ทั้งนี้ การสร้างรูปแบบกระบวนการเรียนรู้จะเน้น

การร่วมคิด ร่วมทำเพื่อหารูปแบบ การหาตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมและเหมาะสม ตลอดจนสร้างความพร้อมของแต่ละกลุ่มเป้าหมายให้สามารถนำไปดำเนินการต่อได้เองอย่างต่อเนื่อง

4) แผนงานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อสร้างกระแสสังคมโดยสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในวงกว้างปลูกฝังค่านิยมและสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนคำนึงถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ทั้งนี้กลยุทธ์ในการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่จะต้องมีวิธีการและรูปแบบในการสื่อสาร เพื่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งสอดคล้องกับเนื้อหาและแนวคิดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. การดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

การดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษากระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา พ.ศ.2550 - 2554 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษานำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิต บนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องมีวิสัยทัศน์คือ กระทรวงศึกษาธิการมุ่งพัฒนาสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สำหรับเป้าหมายนั้น ในระยะที่ 1 ปี 2550 กำหนดให้สถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ต่ำกว่า จำนวน 80 แห่ง ระยะที่ 2 ปี 2551 – 2552 พัฒนาและขยายเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกจังหวัดเป็นจำนวน 800 แห่ง และระยะที่ 3 ปี 2553 - 2554 พัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทั่วประเทศ ดังนี้

2.1 ยุทธศาสตร์และแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแนวทางการขับเคลื่อน

1. ศึกษาวิเคราะห์วิจัยแนวทางการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษา

2. จัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนทุกระดับ การศึกษา โดยสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามลำดับโดยเริ่มให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้อัตนุบุคคลและระดับครอบครัว รู้จักนำไปประยุกต์ใช้นำไปขยายผลในครอบครัวและชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และ ประเทศ

3. จัดทำแนวทางการจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาบุคลากร แนวทางการขับเคลื่อน

1. อบรมสัมมนาผู้บริหารการศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

2. ฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษากลุ่มเป้าหมายให้สามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปบูรณาการสู่การเรียนการสอน และการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การขยายผลและพัฒนาเครือข่าย แนวทางการขับเคลื่อน

1. ให้สถานศึกษาที่เป็นแบบอย่างเข้าไปช่วยเหลือพัฒนาสถานศึกษาที่เข้าร่วม โครงการ 1:10 แห่งในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน การสอนและการบริหารจัดการ

2. ให้มีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งเสริม สนับสนุน ประสานการดำเนินงานของ เครือข่าย

3. จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศและเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แนวทางการขับเคลื่อนดังนี้

1. เผยแพร่การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการศึกษาโดยจัดทำสื่อ รูปแบบต่างๆ

2. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผลแนวทางการ

ขับเคลื่อน การติดตามและประเมินผลเพื่อทราบการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน การ บริหารจัดการและการพัฒนาเครือข่ายโดยมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดให้มีคณะกรรมการติดตามประเมินผลระดับกระทรวง ระดับภูมิภาคและระดับสถานศึกษาโดยให้คณะกรรมการ มีหน้าที่ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานในภาพรวมระดับภูมิภาคและสถานศึกษา

2. กำหนดรูปแบบ แนวทาง เครื่องมือและคู่มือในการติดตามและประเมินผล

3. ดำเนินการติดตามประเมินผลและรายงานผล 6 ตัวชี้วัดความสำเร็จ การติดตามประเมินผลได้กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จไว้ 4 ด้านคือด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 1 - 8)

2.2 การจัดกิจกรรมและการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องนามธรรม การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในระยะแรกจึงเริ่มจากการค้นหาตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้

1. พอประมาณกับศักยภาพของนักเรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ต้องฝึกให้เด็กคิดเป็น ทำเป็นอย่างมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในด้านต่าง ๆ โดยการดำเนินกิจกรรมต้องนำสู่ความยั่งยืนของผล

2. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความรู้อย่างรอบคอบระมัดระวัง ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น นอกเหนือจากความเพียรมีวินัย มีสัมมาคารวะ รู้จักทำประโยชน์ให้กับสังคม ร่วมกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและสืบสานวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้บูรณาการเรียนรู้อ่านผ่านกิจกรรมเหล่านี้ เข้าไปในการเรียนรู้สาระต่างๆ ทุกสาระการเรียนรู้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 9)

2.3 มาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

การเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุอยู่แล้วในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้ (ส.3.1) ที่เน้นให้เข้าใจระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเรียนการสอนหรือมาตรฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละชั้นปี เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับแต่ละวัย ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว รู้จักช่วยเหลือตนเอง และรู้จักช่วยเหลืองานในครอบครัวแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักวิเคราะห์ รายรับ-รายจ่ายของตนเอง สอนให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งของตระหนักถึงคุณค่าของเงินทองจะได้ฝึกนิสัยประหยัด ฝึกจิตสำนึก และนิสัยพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 2 ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในโรงเรียนและมีส่วนร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียนและชุมชนใกล้เคียงโดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในโรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านวัตถุ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และรวบรวมองค์ความรู้มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้วิถีชีวิต ของชุมชนและเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สามารถสำรวจและวิเคราะห์ความพอเพียงในระดับต่าง ๆ และในมิติต่าง ๆ ทั้งทางวัตถุล้างคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในชุมชนใกล้เคียง เห็นคุณค่าของการใช้หลักพอเพียงในการพัฒนาชุมชน และสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ในที่สุด

ช่วงชั้นที่ 4 เตรียมคนให้เป็นคนที่ดีสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติได้ โดยเน้นเข้าใจความพอเพียงระดับประเทศและการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ หรือการศึกษาศาสนาการคลังสิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างไร เป็นต้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 5-8)

2.4 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดกิจกรรมสามารถจัดให้มีความหลากหลายของเนื้อหาแล้วแต่ตามสภาวะภูมิสังคมของแต่ละสถานศึกษาแต่ที่สุดแล้วต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีวิถีคิด อุปนิสัยและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการหลักโดยนักเรียน นักศึกษา และครู เป็นผู้นำหรือผู้สนับสนุน จำนวนนักเรียน นักศึกษาครู ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ไม่ควรน้อยกว่า 25% ของจำนวนบุคลากรทั้งหมดของโรงเรียน นักเรียน นักศึกษา ที่เข้าร่วมโครงการ ควรมีความประพฤติดี สมัครงใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนอยู่ในระดับปานกลางถึงดีและมีสุขภาพดี ครูที่เข้าร่วมโครงการควรมีความประพฤติดี สมัครงใจและมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลทางเศรษฐกิจสังคมสิ่งแวดล้อม ของสถานศึกษาและสามารถขยายผลออกสู่ชุมชนได้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 10 – 15)

พอประมาณกับภูมิสังคม: สอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นของสถานศึกษา
คนในชุมชนและเหมาะสมกับภูมิประเทศ สภาพแวดล้อม และความคิด ความเชื่อ วิถีชีวิต

สมเหตุสมผล: มีหลักคิดและหลักปฏิบัติของกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักวิชาการที่
เกี่ยวข้อง รายละเอียดของโครงการแสดงถึงความรอบคอบของการวางแผนดำเนินโครงการ

ภูมิคุ้มกันที่ดี: การวางแผนโครงการคำนึงถึง ความเสี่ยงในการดำเนินโครงการ โดย
มีข้อเสนอทางเลือก หากมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้น

การส่งเสริมความรู้และคุณธรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ต้องส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วม มีความ
รอบรู้มากยิ่งขึ้นเปิดโอกาสให้ได้มีการพัฒนาทักษะในด้านต่างๆ ส่งเสริมการมีคุณธรรม เช่น ความมีระเบียบ
มีสัมมาคารวะ ซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญูกตเวที มีสติปัญญา แยกแยะถูกผิด ควรไม่ควรมีความ
ขยันหมั่นเพียร อดทน สนใจใฝ่รู้ มีจิตสำนึกเห็นประโยชน์ของการช่วยเหลือผู้อื่นและทำตัวให้เป็นประโยชน์
ต่อสังคม ตัวอย่างกิจกรรม เช่น

1. การจัดการ การผลิต การบริโภคนในสถานศึกษา ชุมชนให้เกิดความพอเพียง และสมดุล-
กินพอดี อยู่พอดี –เช่น โครงการอาหารกลางวัน การส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์เกษตรผสมผสานบนพื้นฐาน
ของการพึ่งตนเอง การรักษาสมดุลของสังคมและธรรมชาติ
2. การพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้เสริมโดยประยุกต์ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์
สูงสุด หรือโดยการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือต่อยอดกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. การจัดการและการจัดระบบองค์กรความร่วมมือ ทางการเงินการผลิต การตลาด
เช่น การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การจัดตั้งสหกรณ์รูปแบบต่าง ๆ การจัดตั้งธนาคารโรงเรียน เป็นต้น
4. การจัดการ (รักษา ฟื้นฟู) ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขยะทั้งในสถานศึกษา
และในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักวิชาการ ความประหยัด ความรอบคอบ
5. การจัดการระบบพลังงานของสถานศึกษา ชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น
(ประหยัด ผลิตเอง ทดแทน)
6. การอนุเคราะห์เกื้อกูล ช่วยเหลือคนยากจน ผู้ด้อยโอกาส (เช่น ผู้ป่วยโรคเอดส์
เด็กกำพร้า เด็กยากจน ฯลฯ) ในสังคม ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
7. การสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่นรักชุมชนเช่นการรักษาฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมไทย
ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน การสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการ
พัฒนาชุมชน
8. การสร้างจิตสำนึก รักษา-ศาสน์-กษัตริย์ เช่น รมรงค์การเห็นคุณค่าของสินค้าไทย
การเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของชาติ ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ การเข้าร่วมใน
กิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ การเรียนรู้คำสอนในศาสนา การฝึกปฏิบัติธรรม เป็นต้น

จากรายละเอียดดังที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปเป็นหลักปฏิบัติและตัวอย่างกิจกรรม
จำแนกเป็นด้าน ๆ ได้ดังนี้ (ปริยานุช พิบูลสราวุธ, 2549: 49-56)

ตาราง 1 ตัวอย่างกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา

หลักปฏิบัติ	ตัวอย่างกิจกรรม
ด้านเศรษฐกิจ	- บันทึกบัญชีรายรับและรายจ่าย
1. รู้จักการใช้จ่ายของตนเอง	- วิเคราะห์บัญชีรายรับและรายจ่าย
- ใช้จ่ายอย่างมีเหตุมีผลอย่าง	- แลกเปลี่ยนประสบการณ์
พอประมาณ ประหยัด เท่าที่จำเป็น	- ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรการบริโภคเพื่อลดรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย
2. รู้จักออมเงิน มีกลไก	- ออมอย่างพอเพียง
- ระบบสวัสดิการ	- สืบค้าห้การออม
- ระบบออมเงิน	- จัดตั้งกลุ่ม/สหกรณ์ออมทรัพย์
- ระบบสหกรณ์	
- ระบบประกันต่าง ๆ	
3. รู้จักประหยัด	ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้
- ใช้และกินอย่างมีเหตุผลไม่ฟุ่มเฟือย	- เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ ไข่กิน ไข่ขาย
- ใช้พลังงานเท่าที่จำเป็น	- ใช้สินค้าที่ประหยัดพลังงาน
- ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	- ริไซเคิลขยะเพื่อนำมาใช้ใหม่
	- นำของเหลือใช้ มาทำให้เกิดประโยชน์
4. พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจโดยผลิต หรือสร้าง	เน้นการผลิตเพื่อพึ่งตนเอง ให้พอเพียงกับ
รายได้ ที่	การบริโภคและการผลิตที่หลากหลาย เช่น
- สอดคล้องกับความต้องการ	- ปลูกพืชผักผสมผสาน
- สอดคล้องกับภูมิสังคม	- ปลูกพืชสมุนไพรไทย
- สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ผลิตสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่น
- สอดคล้องกับทรัพยากรท้องถิ่น	- จัดอบรมพัฒนาอาชีพในชุมชน

ตาราง 1 (ต่อ)

หลักปฏิบัติ	ตัวอย่างกิจกรรม
<p>ด้านสังคม</p> <p>5. รู้จักช่วยเหลือสังคมหรือชุมชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปลูกจิตสำนึกสาธารณะ - ปลูกฝังความสามัคคี - ปลูกฝังความเสียสละ - เผยแพร่องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง 	<p>พัฒนาความรู้คู่คุณธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส - จัดค่ายพัฒนาเยาวชน - จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชนผ่านกิจกรรมรวมกลุ่มต่าง ๆ - จัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส - จัดค่ายพัฒนาเยาวชน - จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ภายในชุมชน
<p>ด้านสิ่งแวดล้อม</p> <p>6. สร้างสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปลูกจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม - ฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมในท้องถิ่น - ฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น - ฟื้นฟูดูแลสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่น 	<p>พัฒนาความรู้เกี่ยวกับดิน น้ำ ป่า เพื่อฟื้นฟูรักษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการชีววิถี - จัดอบรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ - จัดทำฝายแม้ว
<p>ด้านวัฒนธรรม</p> <p>7. สืบสานวัฒนธรรมไทย</p> <ul style="list-style-type: none"> - สร้างจิตสำนึกรักชาติ รักบ้านเกิด - ฟื้นฟูและอนุรักษ์อาหารประจำท้องถิ่น - ฟื้นฟูและอนุรักษ์ดนตรีไทยและเพลงไทย - ฟื้นฟูและอนุรักษ์โบราณวัตถุและโบราณสถาน 	<p>ปลูกฝังมารยาทไทย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมอาหารประจำท้องถิ่น - ส่งเสริมการใช้ภาษาประจำท้องถิ่น - ทำนุบำรุงโบราณวัตถุและโบราณสถาน
<p>8. ส่งเสริมพระพุทธศาสนา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปลูกจิตสำนึกความรักชาติ - ตระหนักถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนา - จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความสำคัญกับการรักการรักษาศิลหรือสวดมนต์เป็นประจำ - ส่งเสริมการฝึกการอบรมสมาธิภาวนา - ร่วมกันทำนุบำรุงศาสนา - พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น - รณรงค์การใช้สินค้าไทย

ที่มา: (ปริยานุช พิบูลสรารุท, 2549: 49-56)

จากตารางกิจกรรมทั้งหมดนี้สำคัญคือ ต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายโดยสถานศึกษาควรตั้งเป้าให้เกิดการจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงสอดแทรกในกระบวนการเรียนรู้ สอนให้เด็กพึ่งตนเองให้ได้ก่อน จนสามารถเป็นที่พึ่งของคนอื่นๆ ในสังคมได้ต่อไป

ประเวศ วะสี (2551, ออนไลน์) กล่าวถึงแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้และปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อาจมีแนวทาง ดังนี้

ขั้นที่ 1 ร่วมกันเรียนรู้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง กับโรงเรียนตั้งแต่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรได้ร่วมกันศึกษาเรียนรู้ สร้างความเข้าใจในสาระสำคัญ ความหมายของคุณค่าประโยชน์ของคุณธรรมนำความรู้ และค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงจนเกิดตระหนักรู้ สำนึกในความสำคัญว่าเป็นทางรอดทางเดียวของสังคมไทยรวมทั้งเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรมไทยดั้งเดิมที่ถูกกลืนกลืนเลือนไป เนื่องจากถูกระแสนิยม วัตถุนิยม บริโภคนิยมมาเข้ามารุนแรงจนชวนหลงใหลลืมตามา จำเป็นต้องร่วมมือร่วมใจฟื้นฟูขึ้นมาใหม่

ขั้นที่ 2 กำหนดเป้าหมายการพัฒนา ร่วมกัน กำหนดเป้าหมายในการเสริมสร้างพัฒนาคุณธรรมและค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาบริบทความสามารถความพร้อม วัฒนธรรมองค์กร ฯลฯ เช่น พึ่งตนเอง เรียนรู้และพัฒนาต่อเนื่องรับผิดชอบวินัยใช้เหตุผล ประมาทตน ทุกคนมีส่วนร่วม คำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม ฯลฯ

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์สภาพปัญหาผู้เรียนร่วมกันสังเกตจำแนกพฤติกรรมคุณลักษณะและทักษะผู้เรียนทั้งส่วนที่ใช่และไม่ใช่สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนด วิเคราะห์ทั้งลักษณะของปัญหา สาเหตุแห่งปัญหา ปัจจัยหลัก ปัจจัยเอื้อ และผลกระทบที่มีต่อผู้เรียนผู้เกี่ยวข้องและสังคมเพื่อให้เกิดความตระหนัก และกระจ่างในปัญหาเกิดขึ้นหรือแรงบันดาลใจที่จะร่วมกันแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ประเมินจำแนกปัจจัยกระบวนการของโรงเรียนร่วมกันเปิดใจวิเคราะห์ประเมินปัจจัย กระบวนการทั้งสิ้นทั้งมวลของโรงเรียนจำแนกให้ได้ว่าสิ่งใดต้องเลิกปรับเปลี่ยน คิดใหม่ ทำใหม่ เช่น อยากให้ผู้เรียนพึ่งตนเองแต่ได้จัดการเรียนรู้ในลักษณะของการพึ่งตนเอง แต่ได้จัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้ในลักษณะของการพึ่งพาตนเองใหม่ ครูอาจารย์ผู้บริหารเป็นตัวอย่างที่ดีของการพึ่งพาตนเองหรือเปล่าการวิเคราะห์ควรครอบคลุมทุกองค์ประกอบย่อยในทุกกระบวนการของโรงเรียน เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน (คุณลักษณะทักษะเจตคติบทบาททำที่ รูปแบบการดำเนินชีวิต) การจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพบรรยากาศการลงโทษให้รางวัล การจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการจัดประสบการณ์เสริมการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 การกำหนดตัวชี้วัดกำหนดตัวชี้วัดแสดงความสำเร็จของการพัฒนาตามลำดับ ทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน ปัจจัยกระบวนการเพื่อช่วยให้ทุกคนมองเห็นภาพงานตลอดแนวโดยระบุ ระยะเวลาการพัฒนาหรือวัน เดือน ปี ที่ผลสำเร็จจะปรากฏชัดเจน

ขั้นที่ 6 พัฒนาระบบ (ประยุกต์จากแนวทางของ TOPSTAR) พัฒนาทุกระบบทั้งระบบหลักและ ระบบสนับสนุนของโรงเรียนที่เชื่อว่ามีส่วนในการเสริมสร้างคุณภาพผู้เรียนระบุชื่อระบบ กระบวนการสำคัญวิธีการมาตรฐานตัวชี้วัด เกณฑ์ข้อแบบบันทึกมาตรฐานความสอดคล้องของ องค์ประกอบ ข้อกำหนด

ขั้นที่ 7 นำระบบสู่การปฏิบัติกำหนดแนวทางนำระบบสู่การปฏิบัติจัดทำระเบียบ ปฏิบัติการความมุ่งหมายของระบบ ขอบข่าย คำจำกัดความ ความรับผิดชอบรายละเอียดของการปฏิบัติ บันทึก มาตรฐาน เขียนคู่มือระบบเพื่อทำแนวปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ให้ทุกฝ่ายรับรู้และเข้าใจตรงกัน ระบุชื่อ ระบบ วัน เดือน ปี ที่ใช้ความหมายวัตถุประสงค์ ขอบข่ายนิยามศัพท์ความรับผิดชอบวิธีการปฏิบัติ บันทึก มาตรฐาน

ขั้นที่ 8 ปฏิบัติจริงเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันอย่างต่อเนื่องทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกัน ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างต่อเนื่อง เข้มแข็งจริงจังจริงใจ ประเมินปรับปรุงเรียนรู้และ พัฒนาด้วยกันชื่นชมความสำเร็จและภาคภูมิใจร่วมกันถ้าบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียนเป็น แบบอย่างที่ดีมีรูปแบบการดำเนินชีวิตและแสดงออกถึงความสัมพันธ์ต่อคน ต่อสรรพสิ่งโดยยึด หลักคุณธรรม หลักความพอเพียงในทุกเรื่องทุกอย่าง โรงเรียน มีระบบการบริหารจัดการเรียนรู้ ที่ประสิทธิภาพ สอดคล้องเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมและค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงมี บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และฝึกฝนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจริงจังตามสภาวะปกติ ด้วยการ ใช้สติปัญญาพิจารณาเหตุผล ความถูกต้องเหมาะสมด้วยตนเองปฏิบัติด้วยความจริงใจ เต็มใจ อิ่มเอมใจ ไม่ใช่เพื่อคะแนน ด้วยข้อบังคับ กฎระเบียบ แต่ทำเพราะมีฉันทะที่จะทำดีเชื่อมั่นศรัทธาในคุณค่า ของความดี มุ่งมั่นที่จะมีชีวิตที่ดีงาม และสามารถเข้าถึงความดีที่สูงยิ่งขึ้นไป ความหวังที่จะให้ นักเรียนมีคุณธรรมนำความรู้มีค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงคงไม่ใช่เรื่องไกลเกินฝันอย่างแน่นอน

สรุปได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมนำความรู้ และปฏิบัติตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีแนวทางดังนี้ ร่วมกันเรียนรู้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ โรงเรียน กำหนดเป้าหมาย การพัฒนา ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาผู้เรียน วิเคราะห์ประเมินจำแนกปัจจัยกระบวนการของ โรงเรียนการกำหนดตัวชี้วัดพัฒนาระบบนำระบบสู่การปฏิบัติและปฏิบัติจริง เรียนรู้และพัฒนา ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ปรียานุช พิบูลสราวุธ (2550: 2-3) กล่าวว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ให้ความสำคัญ ยึดเป็นแนวปฏิบัตินี้ บอกให้เรารักษา ความสมดุล และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชีวิตใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านวัตถุ หรือด้านเศรษฐกิจ เช่นคอมพิวเตอร์ ของเก่าใช้ไม่ได้แล้วคิดอยากจะซื้อรุ่นใหม่แต่ไม่มีเงิน ก็ต้องมีเหตุผลที่ชัดเจนว่าไม่สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเครื่องให้ใช้ได้ตามความจำเป็นจริงๆเมื่อจะซื้อต้องประมาณตนก่อนว่าใช้เงินเท่าไรจึงจะไม่ทำใหตนเองและครอบครัวเดือดร้อนต้องวางแผนเก็บสะสมเงินไปซื้ออย่างไร ถ้าจำเป็นต้องใช้เร็วและจะซื้อผ่อนก็ต้องแน่ใจจริงๆว่ามีกำลังผ่อนได้ จะไม่เดือดร้อนในภายหลัง จะทำอะไรต้องคิดให้รอบคอบ

2. ด้านสังคม การพึ่งพาอาศัยกัน ในสังคมมีจิตเมตตาต่อกันช่วยเหลือกันต่างๆ เป็นพื้นฐานให้สังคมมีความเข้มแข็งเกิดความรักความสามัคคีทำให้คนในสังคมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

3. ด้านสิ่งแวดล้อม ทุกสรรพสิ่งในโลกมีคุณค่าอยู่ที่เราจะรู้จักใช้และจัดการหรือไม่ชีวิตเราดำรงอยู่ได้เพราะอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเราเอามาจากธรรมชาติเท่าไรเราต้องคืนสมดุลสู่ธรรมชาติมากเท่านั้น คนที่พอเพียงต้องบริโภคอย่างพอเพียง ไม่มากเกินไปจนเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ไม่ใช้แล้วต้องหาวิธีจัดการอย่างถูกต้อง ใส่ใจในการจัดเก็บขยะ ของเสียของที่ไม่ใช้แล้วโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ดินน้ำ ป่า ร่วมปลูกต้นไม้ รักษาพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นต้น

4. ด้านวัฒนธรรม การเป็นคนมีวัฒนธรรม มีอารยธรรมเป็นของมีค่าชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่การจะรักษาชาติไว้ต้องเห็นคุณค่าของความเป็นไทยเอกลักษณ์ไทยวัฒนธรรมไทยภาษาไทย

สรุปได้ว่า แนวปฏิบัติปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เรารักษาความสมดุล และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชีวิตใน 4 ด้าน คือ ด้านวัตถุ หรือด้านเศรษฐกิจด้านสังคมการพึ่งพาอาศัยกันด้านสิ่งแวดล้อมและด้านวัฒนธรรม

2.5 แนวทางการนำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

แนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการในสถานศึกษาสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550: 1-8) ได้สรุปแนวทางไว้ ดังนี้

2.5.1 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สถานศึกษาควรมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝัง เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. มีความรู้ ความเข้าใจ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1) มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2) มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และความเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจทั่วไป

3) เห็นประโยชน์ และตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิต ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการ พัฒนาตนเอง พัฒนากลุ่ม โรงเรียน ชุมชน และพัฒนาสังคมโดยรวม

2. มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1) มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับภูมิสังคมต่าง ๆ เช่น การผลิตและจำหน่ายสินค้า การให้บริการ การดำเนินธุรกิจขนาดต่าง ๆ การใช้จ่ายและการออมการเกษตร ฯลฯ เพื่อให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้

2) มีทักษะ ค่านิยม และจริยธรรมเบื้องต้น ที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล ไม่เบียดเบียน นำไปสู่ความสันติสุข และรู้จักสามัคคี

3) ใช้และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์และความสุขอย่างยั่งยืน

4) สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ห่วงแหนทรัพย์สินสมบัติของชาติ รักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

3. ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1) ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของตนที่มีอยู่และรู้จักสภาพแวดล้อมของชุมชน/สังคม ที่อาศัยอยู่

2) ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล บนพื้นฐานของความถูกต้อง โดยใช้สติ ปัญญา มีความรอบรู้ และรอบคอบในการคิด พุด ทำ โดยยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ

3) มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

4) มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบระมัดระวัง

5) ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน ขยันหมั่นเพียร แบ่งปัน มีสติปัญญา มีวินัย พึ่งตนเองเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูล มีความรับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่าแนวทางการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการในสถานศึกษามุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังความรู้และทักษะพื้นฐานในเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.5.2 แนวทางในการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1) สถานศึกษานำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาปรับปรุงหรือเพิ่มเติมวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา

2) กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุงหรือเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงหรือเพิ่มเติม

3) กลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ปรับปรุง เพิ่มเติม หรือจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ตามลำดับ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

สรุปได้ว่า สถานศึกษาควรมีการพัฒนาหรือบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปในหลักสูตรสถานศึกษาโดยเพิ่มเติมมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนและจัดทำสาระการเรียนรู้ หน่วยการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้

2. การจัดการเรียนการสอน สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน โดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

1) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกทักษะ กระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหา ฯลฯ ที่เริ่มจากชีวิตประจำวันและเชื่อมโยงสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและสังคมโลก

2) จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการทดลองการปฏิบัติจริงในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา ทั้งในรูปของการจัดทำ โครงการ โครงการงานและอื่น ๆ ทั้งการศึกษา รายบุคคลและเป็นกลุ่ม

3) วัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่

3.1) ความรู้ (Knowledge)

3.2) ทักษะกระบวนการ (Process)

3.3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Attribute)

4) การจัดหน่วยการเรียนรู้ในสถานศึกษาการจัดหน่วยการเรียนรู้ สถานศึกษา สามารถบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ ประกอบด้วย 5 ห่วง 2 เงื่อนไขเข้าไปในหน่วยการเรียนรู้ ทุกชั้นและทุกสาระการเรียนรู้ หรือจัดหน่วยการเรียนรู้เฉพาะเรื่อง เช่น หน่วยการเรียนรู้การพัฒนา คุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มไว้ในกลุ่มการพัฒนาผู้เรียนในทุกระดับชั้น แต่สิ่งที่สำคัญที่สุด คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของนักเรียน โดยคำนึงถึง ภูมิสังคมในแต่ละท้องถิ่น และนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบแนวคิด ในการจัดกิจกรรมรูปแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อาจเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโครงงาน ซึ่งเป็นการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และอยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้สภาพจริงในท้องถิ่นอาจจะเป็นลักษณะโครงงาน ประเภทสำรวจรวบรวมข้อมูลหรือปัญหาที่มีอยู่ในชุมชน เช่น การสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน โครงงาน ประเภททดลอง เช่นการทำสบู่จากสมุนไพรไทย โครงงานประเภทสิ่งประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้หรือ อุปกรณ์ต่างๆ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละโครงงาน ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนนำปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐานในการคิดหรือเป็นหลักการพิจารณาเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการ ปฏิบัติทั้งในลักษณะเป็นรายบุคคล กลุ่มเพื่อนกลุ่มครอบครัว การจัดกิจกรรมดังกล่าวสถานศึกษาควร ประสานร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นและสังคมในทุกระดับในการเรียนรู้จากสภาพจริงที่เป็นอยู่ โดยการเรียนรู้ อาจเกิดจากการศึกษาแบบอย่างที่มีอยู่แล้วหรือเกิดจากการระดมความคิดร่วมกันระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับภูมิสังคมของโรงเรียน ชุมชน โดยเชื่อมโยงกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งนี้กระบวนการจัดการเรียนรู้ควรเริ่มต้นจากการฝึกให้ นักเรียนคิดเหตุผลของตนเอง แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และรับเหตุผลจากผู้อื่น กระบวนการคิดเชิงวิจารณ์ญาณซึ่ง เป็นการปลูกฝังคุณลักษณะการคิดวิจักษ์ วิเคราะห์สถานการณ์ ด้วยเหตุด้วยผลการรู้จักไตร่ตรอง ความ รอบคอบ ความระมัดระวัง อันเป็นพื้นฐานนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การ รู้จักการปลูกฝังการรู้จักพึ่งพาตนเองในเบื้องต้นโดยอาศัยหลักการ ความรู้ ควบคู่ไปกับคุณธรรมความ ซื่อสัตย์ ความเพียรและใช้ปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ

5) การจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ สร้างเสริมคุณธรรมเพื่อปลูกฝังและสร้างเสริมลักษณะนิสัยของความพอเพียงความพอประมาณ ความมีเหตุผลการคิดใคร่ครวญถึงผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ความซื่อสัตย์ ความพากเพียร พยายาม ความอดทน ความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังความรักในสิ่งแวดล้อมและท้องถิ่นการสร้างเสริมสร้างคุณลักษณะดังกล่าว เป็นการสร้างพื้นฐานจิตใจให้คุ้นเคยกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนข้อมูลสารสนเทศ ควรมีทิศทางที่แน่นอนชัดเจนว่าต้องการพัฒนาความสามารถของเด็กในเรื่องที่เกี่ยวกับสารสนเทศจนถึงขั้นของการมีทักษะเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและเป็นประโยชน์ต่อสังคมรวมถึงคนไทยทุกคนต้องได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกันในการรู้จักเลือกข้อมูลที่เป็นประโยชน์และสามารถพัฒนาได้ตามสภาพบรรยากาศแวดล้อม ความพร้อมของสังคมไทยด้วยความพอดีมิใช่ลอกเลียนแบบนำมาใช้กับสังคมไทยอย่างไม่มีเป้าหมายที่แท้จริงของวิทยากรนั้น ๆ

สรุปได้ว่า แนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอนนั้นสถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียน เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชีวิตประจำวันมีการวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตลอดจนจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมข้อและมูลสารสนเทศ

3. การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ปลูกฝังหล่อหลอม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนคิดใคร่ครวญถึงผลที่เกิดจากการกระทำต่าง ๆ ความซื่อสัตย์ ความพร้อมตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

1) จัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เน้นความร่วมมือ ประโยชน์ใช้สอย เป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์สืบสานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย

2) กำหนดระเบียบธรรมเนียมปฏิบัติในสถานศึกษาที่ส่งเสริมความมีระเบียบวินัยเคารพธรรมเนียมปฏิบัติ กฎกติกาของสังคมส่วนรวม เช่น การมีวินัย การเข้าคิว การรับประทานอาหาร การแต่งกาย การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ฯลฯ

3) ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรมเช่น การทำบุญ การบริจาค การปฏิบัติกิจการศาสนา การฝึกอบรมจิต การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การยกย่อง ส่งเสริม ผู้กระทำความดี การส่งเสริมการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันและกัน ฯลฯ

4) ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง เช่น การจัดนิทรรศการการจัดการประกวดในรูปแบบต่าง ๆ การหาความรู้ผ่านสื่อ เทคโนโลยีและอื่น ๆ

5) ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของผู้บริหาร ครู และบุคลากรใน สถานศึกษา

6) จัดโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิต ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า สถานศึกษาควรจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาให้ เป็นแหล่งเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังหล่อหลอม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อ กระบวนการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม การแสวงหาความรู้ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. การจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1) ทบทวนปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการให้ สอดคล้องหรือรองรับการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการบริหารงานตาม หลักธรรมาภิบาล มีความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

2) กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม และการปรับปรุง เพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนา การศึกษาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษา มีการดำเนินการตามแผนอย่าง เป็นระบบ และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

3) พัฒนาบุคลากร ทั้งผู้บริหาร ครู และกรรมการสถานศึกษา ให้มีความรู้ ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความพร้อมในการดำเนินการตามระบบการบริหาร จัดการเปลี่ยนแปลงและการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมทั้งดำเนินชีวิตตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4) จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการ และกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การจัดระบบบริหารจัดการ สถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุน โดยเน้นการบริหารงานตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทบทวนปรับปรุง พัฒนาโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการมีความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง กำหนดนโยบาย แผนงานมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหาร ครูและกรรมการสถานศึกษา จัดระบบการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการดำเนินการของสถานศึกษาทุกด้าน		
การพัฒนาหลักสูตร	การจัดการเรียนการสอน	คุณลักษณะของผู้เรียน อันพึงประสงค์
พัฒนาหลักสูตรโดยบูรณาการเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	<ul style="list-style-type: none"> -จัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนโดย -พัฒนาทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน - เน้นกิจกรรมการทดลอง การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน - วัดและประเมินผลผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 	<ul style="list-style-type: none"> -พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง -มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง -มีความรู้ และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
การจัดระบบบริหารจัดการ	การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> -ปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
จัดระบบบริหารจัดการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง <ul style="list-style-type: none"> - ปรับโครงสร้างและกระบวนการบริหารให้สอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ ปรับแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ - พัฒนาบุคลากรด้านความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติตนตามแนวปรัชญาฯ 	<ul style="list-style-type: none"> -จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน -จัดอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม ให้ร่มรื่น เป็นแหล่งเรียนรู้ สะท้อนการอนุรักษ์สืบสานทรัพยากร ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย - ส่งเสริมและพัฒนาบรรยากาศด้านคุณธรรม - ส่งเสริมการแสวงหาและเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง - ส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของบุคลากร - จัดโครงการส่งเสริมการดำเนินวิถีชีวิตตามแนว 	
การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา		
<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการติดตาม ประเมินผลและรายงานผล - ติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน - ติดตามและประเมินผลความเหมาะสมของการดำเนินงานแต่ละด้าน - รายงานผลการดำเนินการจัดการศึกษา 		

ภาพ 2 ความเชื่อมโยงของแนวทางการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 6

จากแผนภาพ 2 หน้า 37 การดำเนินงานของสถานศึกษาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้นมี 6 ด้านคือการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาและการจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา การให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาเพียง 4 ด้านคือ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาและการจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาเนื่องจากการดำเนินงานทั้ง 4 ด้านนั้นมีกิจกรรมที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์และมีการนิเทศติดตามและประเมินผลจนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

3. ความพร้อมของสถานศึกษา

3.1 ความหมายการบริหารสถานศึกษา

บุญชู ราชสุวรรณ (2548: 10) อธิบายว่าการบริหารสถานศึกษา หมายถึงการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษาอันได้แก่ การให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของชุมชนหรือสังคมให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

บุญชู ราชสุวรรณ (2548: 10) ได้ให้ความหมายการบริหารสถานศึกษา หมายถึงการที่ผู้บริหารให้กระบวนกรต่าง ๆ ที่ใช้คนเงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาตามความมุ่งหมายของหลักสูตร

จากคำนิยามข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนกรต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลภายใต้ความรับผิดชอบงานของสถานศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

3.2 บทบาทการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียง

บทบาทของผู้บริหารกับการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดความพร้อมขึ้นในสถานศึกษา ประกอบด้วย

1) ด้านนโยบาย

1.1) มีนโยบายน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษาและบูรณาการในแผนปฏิบัติงานประจำปี โดยมีแผนปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับนโยบายของ

สถานศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีการจัดกิจกรรมครอบคลุมทุกกลุ่มงานอย่างเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงทางภูมิสังคมของสถานศึกษา

1.2) ดำเนินการตามนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปี ที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในสถานศึกษา โรงเรียนได้ดำเนินงานตามเกณฑ์มีการประชุมชี้แจงนโยบาย แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานครบทุกกิจกรรมอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และสภาพความเป็นจริง ติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปี ที่น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อนในโรงเรียนได้นำผลการปฏิบัติรายงานผลแก่ผู้เกี่ยวข้อง ได้รับทราบ

1.3) นำผลการติดตามมาพัฒนานโยบายแผนงาน โครงการขับเคลื่อนในสถานศึกษา สถานศึกษามีการสรุปรายงานแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบและนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนา ปรับปรุงงาน กิจกรรมในโอกาสต่อไป

2) ด้านวิชาการ

2.1) มีแผนงาน โครงการ กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน โรงเรียนมีแผนงานด้านวิชาการบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องของสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่เหมาะสม และจัดสรรทรัพยากรสนับสนุน มีโครงการ/กิจกรรมครอบคลุมทุกกลุ่มงานและทุกระดับชั้นและมีความยืดหยุ่นในทางปฏิบัติเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

2.2) การดำเนินการแผนงาน โครงการกิจกรรมด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน มีการประชุมชี้แจงการดำเนินการตามแผนงาน โครงการ กิจกรรม ด้านวิชาการดำเนินการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ ดำเนิน โครงการ กิจกรรมตามแผน ส่งเสริมงานวิชาการทุกชั้นตอนและทุกกิจกรรมตามความเหมาะสมและยืดหยุ่นตามความจำเป็น และสถานการณ์

2.3) ติดตามผล แผนงาน โครงการกิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอน มีผู้รับผิดชอบการติดตามผลการปฏิบัติงานตามแผนมีเครื่องมือ วิธีการติดตามผลการปฏิบัติงานและรายงานผลการติดตามผลแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.4) นำผลการติดตามไปพัฒนาแผนงาน โครงการ กิจกรรม ด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนมีการพิจารณาร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานมีการพิจารณาหาแนวทาง แก้ไขปรับปรุงพัฒนา ดำเนินการ แก้ไขปรับปรุงพัฒนา งานส่งเสริมด้านวิชาการฯ รายงานแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้รับทราบถึงผลการ แก้ไขปรับปรุงพัฒนา งานส่งเสริมด้านวิชาการ ตามที่ได้ดำเนินการแล้ว

3) ด้านงบประมาณ

3.1) มีการวางแผนการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีแผนการบริหารจัดการงบประมาณ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการบริหารจัดการงบประมาณ มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม และเป็นเหตุเป็นผล สำหรับแต่ละโครงการกิจกรรม คำนึงถึงการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และผลที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว

3.2) ดำเนินการตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการประชุมชี้แจงการดำเนินการบริหารจัดการงบประมาณให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องของสถานศึกษาทราบมีผู้รับผิดชอบการเบิกจ่ายและบริหารจัดการงบประมาณ แต่ละโครงการกิจกรรมตามแผนงบประมาณมีการเบิกจ่ายและใช้ทรัพยากร ตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาอย่างโปร่งใสมีการเบิกจ่ายงบประมาณและใช้ทรัพยากรตามความจำเป็นอย่างเหมาะสมด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สามารถตรวจสอบการเบิกจ่ายได้ทุกโครงการ กิจกรรม

3.3) ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนงบประมาณของสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ในการติดตามผลการใช้งบประมาณ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการกิจกรรม ที่ตั้งไว้ อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพความเป็นจริง มีการตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมและความซื่อสัตย์สุจริต ในการใช้งบประมาณตามแผนงบประมาณและมีการรายงานผลการติดตามผลการใช้งบประมาณแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.4) นำผลการติดตามมาพัฒนาและปรับปรุง การบริหารจัดการงบประมาณตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการพิจารณาร่วมกัน เพื่อหาสาเหตุและปัจจัย ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบ ต่อการบริหารจัดการงบประมาณ หาแนวทางแก้ไขปรับปรุงพัฒนาให้ดำเนินการบริหารจัดการงบประมาณของสถานศึกษาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ดำเนินการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการงบประมาณตามข้อเสนอ รายงานแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ ผลการแก้ไขปรับปรุง พัฒนา การบริหารจัดการงบประมาณ ตามที่ได้ดำเนินการ

4) ด้านบริหารทั่วไป

4.1) บริหารอาคารสถานที่และจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่งตั้งผู้รับผิดชอบ การใช้ดูแลรักษาปรับปรุง อาคารสถานที่และจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างเหมาะสม ผู้เรียนบุคลากรผู้ที่เกี่ยวข้องของสถานศึกษา มีส่วนร่วม ในการใช้ดูแลรักษาปรับปรุง อาคารสถานที่ และจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาใช้ประโยชน์อาคารสถานที่สภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ที่จะอยู่อย่างพอเพียงมีการบำรุงรักษาอาคารสถานที่/สภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้ประโยชน์ได้นาน

4.2) ประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อการอยู่อย่างพอเพียงแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อการอยู่อย่างพอเพียงในสถานศึกษา ชุมชน บุคลากรของสถานศึกษารวมถึงผู้เรียน มีส่วนร่วมในการประสานสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ใช้ประโยชน์จากบุคลากรและทรัพยากรของชุมชนในการส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอ (รายงานสถานศึกษา โรงเรียนดาราพิทยาคม ตำบลบ้านดารา อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์, 2552: 1-2)

3.3 ความพร้อมด้านงานวิชาการ

1) หลักการและแนวคิด

1.1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม

1.2) มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด

1.3) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

1.4) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีตัวชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

1.5) มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่าหลักการและแนวคิดงานวิชาการสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริงจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีตัวชี้วัดคุณภาพสามารถตรวจสอบได้ตลอดจนร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการศึกษา

2) ขอบข่ายและภารกิจงานที่กำหนดไว้ในกระทรวงศึกษาธิการ

2.1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

2.2) การวางแผนด้านวิชาการ

2.3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

2.4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

- 2.5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 2.6) การวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
- 2.7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 2.8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
- 2.9) การนิเทศการศึกษา
- 2.10) การแนะแนว
- 2.11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
- 2.12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
- 2.13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
- 2.14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์
หน่วยงาน สถานศึกษาและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
- 2.15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา
- 2.16) การเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
- 2.17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่า ขอบข่ายและภารกิจงานวิชาการที่กำหนดเพื่อให้เกิดความพร้อมในสถานศึกษางานวิชาการควรพัฒนาหรือการดำเนินการวางแผนด้านวิชาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาการกระบวนการเรียนรู้ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา นิเทศการศึกษา ประสานความร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สงขลาเขต 2 (2552: 3-4) กล่าวถึงงานวิชาการ ดังนี้
การนำหลักสูตรไปใช้เป็นเรื่องสำคัญหลักสูตร 2551 มีการเตรียมการและดำเนินการโรงเรียนจึงต้องรู้ และเข้าใจมีโรงเรียนนำร่อง

- 1) การเรียนการสอน ยังเป็นจุดอ่อนมากเพราะครูยังไม่ค่อยเปลี่ยนพฤติกรรมนัก ขอให้ดูแลให้มากขึ้น
- 2) สื่อการเรียนการสอน ยังยึดสิ่งพิมพ์มากขอฝากให้ใช้ ICT ให้มากขึ้น
- 3) การวัดและประเมินผล เป็นหัวใจ และยังเป็นจุดอ่อนอยู่ครูยังวัดความจำการคิดวิเคราะห์ค่อนข้างน้อย
- 4) การนิเทศการศึกษาฝากความหวังศึกษานิเทศก์ และทำอย่างไรจะมีศึกษานิเทศก์ไปติดตามโรงเรียนพอเพียง
- 5) การประชุมอบรมทางวิชาการ พยายามไม่ให้ครูออกมาประชุมในเวลาเรียนตามปกติทั้งนี้รวมถึงหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่กระทรวงศึกษาธิการ

ข้อเสนอแนะ

- 1) การปรับปรุงหลักสูตร
- 2) พัฒนาครูให้สามารถทำหลักสูตร และการเรียนการสอน
- 3) สร้างเครือข่ายคุณธรรม เรื่องนี้เคยมีโรงเรียนที่เป็นศูนย์คุณธรรม แต่เขตพื้นที่ไม่ทราบทำอะไร เขตพื้นที่จะได้ว่าโรงเรียนในเขตพื้นที่ที่มีจุดเด่นในด้านใดบ้าง
- 4) ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน พัฒนาระบบองค์ความรู้ จัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
- 5) พัฒนาการเรียนการสอนเด็กพิการ เช่น โรงเรียนเรียนร่วม
- 6) ปรับปรุงการวัดและประเมินผล แก้ปัญหาการขาดแคลนครูใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มคุณภาพ และขยายโอกาสการศึกษา
- 7) ปรับปรุงโครงสร้าง ส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

3.4 ความพร้อมด้านงานงบประมาณ

การจัดทำแผนงบประมาณ และคำขอตั้งงบประมาณ และคำขอตั้งงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณี การจัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงินตามที่ได้รับจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยตรงการอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับจัดสรร การขอโอนและการขอเปลี่ยนแปลงงบประมาณ การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้งบประมาณ การตรวจสอบติดตามและรายงานการใช้ผลผลิตจากงบประมาณการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การปฏิบัติงานอื่นใดตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาการวางแผนพัสดุ การกำหนดรูปแบบรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะของครุภัณฑ์หรือสิ่งก่อสร้างที่ใช้เงินงบประมาณเพื่อเสนอต่อปลัดกระทรวงศึกษาธิการหรือเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วแต่กรณี การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการจัดทำและจัดหาพัสดุการควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน การเบิกจ่ายเงินจากคลัง การรับเงิน การเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน การนำเงินส่งคลัง การจัดทำบัญชีการเงิน การจัดทำรายงานการเงิน การจัดทำรายงานการเงินและงบการเงิน การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงานด้านการบริหารงานบุคคล การวางแผนอัตรากำลัง การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การสรรหาและบรรจุแต่งตั้งการเปลี่ยนตำแหน่งให้สูงขึ้น การย้ายข้าราชการ

ครูและบุคลากรทางการศึกษา การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน การลาทุกประเภทการ ประเมินผลการปฏิบัติงาน การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ การสั่งพักราชการและการสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษการอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ การออกจากราชการ การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ การจัดทำบัญชีรายชื่อ และให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอพระราชทาน การประเมินส่งเสริมวิทยฐานะข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณวิชาชีพการส่งเสริม คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การริเริ่มส่งเสริม การขอรับใบอนุญาต การพัฒนาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงาน บุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยงานนั้น

ระบบงบประมาณให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงบประมาณและหน่วยบริหารการเงินมีหน้าที่กำหนดความต้องการงบประมาณของตนเอง และจัดทำคำของบประมาณผ่านเขตพื้นที่ การศึกษา

ระบบบริหารการเงินและทรัพย์สินของโรงเรียน สถานศึกษาต้องมีระบบการบริหารการเงิน และทรัพย์สินของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาและภารกิจของสถานศึกษามีระบบควบคุมตรวจสอบภายในซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ สถานศึกษา

ระบบบัญชี สถานศึกษาต้องจัดทำบัญชีตามเกณฑ์พึงรับ – พึงจ่ายจัดทำรายงานการเงินเพื่อประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจทางการเงินอย่างน้อย 3 รายการ คืองบแสดงผลการดำเนินงาน (งบรายได้ ค่าใช้จ่าย) งบแสดงฐานะการเงิน (งบดุล) และงบกระแสเงินสด

ระบบตรวจสอบและติดตามผลการใช้จ่ายเงินสถานศึกษาต้องจัดให้มีการตรวจสอบภายในซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการสถานศึกษาและการตรวจสอบภายนอกโดยสำนักงานตรวจสอบเงินแผ่นดินหรือผู้ตรวจสอบอิสระ

สรุปได้ว่าความพร้อมของสถานดำเนินงานงบประมาณสถานศึกษาควรการจัดทำแผน งบประมาณ และคำขอตั้งงบประมาณ และคำขอตั้งงบประมาณมีระบบการบริหารการเงิน และทรัพย์สินของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาและภารกิจจัดให้มีการ ตรวจสอบภายในซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการสถานศึกษาและการตรวจสอบภายนอก โดยสำนักงานตรวจสอบเงินแผ่นดินหรือผู้ตรวจสอบอิสระ

3.5 ความพร้อมด้านงานบุคลากร

สุชาติ นันทะไชย (สุรีพร เอียวถาวร, 2550: 11) กล่าวถึงการพัฒนาบุคลากร สามารถดำเนินการจัดการศึกษาตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1) สร้างความเข้าใจในหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่ผู้บริหาร ครู บุคลากร ตลอดจนชุมชนด้วยการขอข้อมูลสารสนเทศ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้

2) สร้างเครือข่ายกับโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นโรงเรียนนำร่องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาบุคลากร และแนวทางการจัดการศึกษาจัดการศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมโครงการตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสถานศึกษาและชุมชนร่วมกันกำหนดคุณลักษณะสำคัญของผู้ดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนและบุคลากรตลอดจนสมาชิกในชุมชน

สรุปได้ว่าการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการสร้างความเข้าใจในหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสร้างเครือข่ายกับโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นโรงเรียนนำร่องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนและบุคลากรตลอดจนสมาชิกในชุมชน

3.6 ความพร้อมด้านการบริหารทั่วไป

การพัฒนาระบบ และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การวางแผนการบริหารงานการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบาย และแผนการจักระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาการดำเนินงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมการจัดทำสำมะโนนักเรียนการรับนักเรียน การเสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้ง ยุบ รวมหรือเลิกสถานศึกษา การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาการทัศนศึกษา งานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น การรายงานผลการปฏิบัติงานการจักระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียนการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการ ดังต่อไปนี้ ความพร้อมและความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาที่จะรับผิดชอบดำเนินการตามขีดความสามารถได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ

ประกาศหรือมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะกระจายอำนาจ ความเป็นเอกภาพด้านมาตรฐานและนโยบายด้านการศึกษาความเป็นอิสระและความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษา มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่มุ่งให้เกิดผลสำเร็จแก่สถานศึกษา โดยเน้นการกระจายอำนาจให้แก่สถานศึกษามากที่สุดเพื่อให้สถานศึกษานั้นมีความเข้มแข็งและความคล่องตัวเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพให้แก่สถานศึกษาเพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ โดยตรง

สรุปได้ว่าความพร้อมด้านการบริหารทั่วไป เน้นจัดการพัฒนาระบบ และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานงาน และพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การวางแผนการบริหารงาน การศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนา นโยบายและแผนการจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร การพัฒนามาตรฐาน การปฏิบัติงาน งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การดำเนินงานบูรณาการ การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม เพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพให้สถานศึกษาเข้มแข็งและคล่องตัวสอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศในการบริหารและการจัดการศึกษา

4. สภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 2

4.1 แนวการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

โครงการพัฒนาคุณธรรมและสร้างสำนึกความเป็นไทยเพื่อพัฒนาเด็กไทยอย่างยั่งยืน กิจกรรมที่ 1 เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเศรษฐกิจพอเพียง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกโรงเรียน การดำเนินงานคัดเลือกโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำปี 2550 จำนวน 16 โรงเรียน โรงเรียนเครือข่ายคุณธรรมชั้นนำปี 2551 จำนวน 32 โรงเรียน โรงเรียนอื่นๆ ในสังกัด จำนวน 100 โรงเรียน จากการประเมินสถานศึกษาผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลยุทธ์ตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 2 ประจำปีงบประมาณ 2551 กลยุทธ์ที่ 1 คุณธรรมนำความรู้ น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ดังนี้ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้การสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการประเมินระยะที่ 1 ค่าเฉลี่ย ระดับดีมาก ระยะที่ 2 ค่าเฉลี่ย ระดับดี การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่วัฒนธรรมองค์กร ระยะที่ 1 ค่าเฉลี่ยระดับ ดีมาก ระยะที่ 2 ค่าเฉลี่ยระดับดี ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระยะที่ 1 ค่าเฉลี่ย ระดับ ดีมาก ระยะที่ 2 ค่าเฉลี่ย ระดับ ดีมาก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 2, 2549: 8)

4.2 แนวทางการบริหารสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 2, 2549: 10)

1) จัดโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนและมีการทบทวนปรับปรุงให้เหมาะสมและบริหารงานตามโครงสร้าง

- 2) การปฏิบัติงานของโรงเรียนสอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารงาน
- 3) ปฏิบัติงาน ไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่กำหนด
- 4) มีคำสั่งมอบหมายงานที่ชัดเจน
- 5) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี
- 6) จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โครงการพัฒนาการเรียนการสอน
- 7) จัดทำธรรมนูญโรงเรียน
- 8) จัดทำข้อมูลสารสนเทศ
- 9) จัดให้มีการประชุมพิเศษ กำกับติดตามการปฏิบัติงาน
- 10) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียน

สรุปได้ว่า แนวทางการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 2 จัดโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนสอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารงานปฏิบัติงานไปตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพที่กำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แผนพัฒนาการบริหารและการจัดการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ประชุมพิเศษ กำกับติดตามการปฏิบัติงานแลประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

4.3 แผนพัฒนาการบริหารจัดการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 2, 2549: 10)

- 1) จัดระบบนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานให้มีระบบมากขึ้น
- 2) จัดทำข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนให้เป็นระบบมากขึ้น.การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการศึกษาอย่างมีคุณภาพ
- 3) ร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เครือข่ายผู้ปกครองและชุมชนอย่างจริงจัง
- 4) เน้นการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง

สรุปได้ว่า แผนพัฒนาบริหารจัดการเน้นการจัดระบบนิเทศกำกับติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบตามสภาพจริง โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบมากขึ้น และร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเครือข่ายผู้ปกครองและชุมชนอย่างจริงจังจควรการประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง

4.4 แผนพัฒนาบุคลากร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลาเขต 2, 2549: 11)

- 1) ใ้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดทำหลักสูตร

- 2) สถานศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษา การผลิตสื่อการสอนการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การอบรมตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
  - 3) ส่งเสริมครู บุคลากร ให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 4) สนับสนุนให้ครูจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น
- สรุปได้ว่า การพัฒนาบุคลากรเน้นให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการวิจัยในชั้นเรียนส่งเสริมครู บุคลากร ให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสนับสนุนให้ครูจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

กิริติวัฒน์ อักเส (2543: บทคัดย่อ) ศึกษาการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านห้วยชันพบว่า ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนบ้านห้วยชันประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ คือสภาพทางภูมิศาสตร์ของโรงเรียนอยู่ในสภาพที่เหมาะสมกับการทำการเกษตรและมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรได้ตลอดปี ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มุ่งมั่นในการทำงาน ขยันขันแข็งเอาใจใส่ในหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ครูทุกคนในโรงเรียนเอาใจใส่ในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายและสำเร็จตามวัตถุประสงค์ทุกประการ นักเรียนมีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ของตนเองกรรมการโรงเรียนให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการพัฒนาโรงเรียน และในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนและประการสำคัญโรงเรียนบ้านห้วยชันได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานทางราชการและหน่วยงานภาคเอกชน ทั้งทางด้านวิชาการและเงินทุน

ชัยรินทร์ ชัยวิสิทธิ์ (2545: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมค่านิยมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้นักเรียนและชุมชนด้วยโครงการอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า ในการทำโครงการอาชีพของนักเรียนนั้นยังมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายอุปกรณ์ไม่คุ้มค่า ไม่ประหยัดและใช้อย่างสิ้นเปลืองรวมทั้งยังไม่มีมีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เครื่องมือและความรู้ต่าง ๆ แก่กัน หลังจากทีนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแล้วได้นำไปประยุกต์ใช้ในโครงการปรากฏว่า นักเรียนมีการใช้จ่ายในโครงการอย่างประหยัดมีการใช้

วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และความรู้ต่าง ๆ นำเศษสิ่งเหลือใช้ในโครงการมาใช้ประโยชน์ ปรึกษากับคนในครอบครัวและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น โดยทุกคนในครอบครัวให้ความร่วมมือสนับสนุน ส่วนความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และครูผู้สอนเป็นไปในทางบวกและความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อการทำโครงการอาชีพของนักเรียนก็เป็นทางบวกเช่นเดียวกัน

เสาวลักษณ์ มาพร (2551: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความพร้อมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผลการศึกษาวิจัยดังนี้

1) ความพร้อมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาในสถานศึกษา โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้าน พบว่ามีความพร้อมในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและผลการวิจัยรายด้าน พบว่า มีความพร้อมในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ย 6 ด้านดังนี้ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายใน ด้านการติดตามประเมินผล ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดระบบบริหารจัดการของสถานศึกษา ด้านการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ด้านการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และด้านการจัดการเรียนการสอนตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบความพร้อมในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาตามขนาดของโรงเรียนระหว่าง โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลางโรงเรียนขนาดใหญ่พบว่ามี ความแตกต่างกันอยู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังต่อไปนี้

- 1.1) โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลาง มีความพร้อมแตกต่างกัน
- 1.2) โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความพร้อมแตกต่างกัน
- 1.3) โรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดเล็ก มีความพร้อมไม่แตกต่างกัน

สมศักดิ์ นาผล (2549: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการประเมินโครงการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนไชยวานวิทยา ผลการวิจัยพบว่าด้านปรับบทโครงการคณะกรรมการสถานศึกษามีความเห็นว่าคุณูประสงค์โครงการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนไชยวานวิทยามีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 และ 10 อยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการ คณะกรรมการสถานศึกษามีความเห็นว่าคุณูประสงค์โครงการมีความพร้อมในการดำเนินโครงการและผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการมีความสามารถในการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการเมื่อพิจารณาในภาพรวมพบว่า ผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความพร้อมความเหมาะสมด้านกระบวนการของ

โครงการพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนไชยวานวิทยา ว่ามีการประเมินผลแต่ละกิจกรรมโครงการตามแผน

สรสิทธิ์ พรรณวงศ์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนนาหว้าพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนนาหว้าพิทยาคม เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนนาหว้าพิทยาคมและเพื่อศึกษาเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคและส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แยกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เชิงคุณภาพ โดยใช้กลุ่มประชากรทั้งผู้บริหารและครู โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม จำนวน 31 คน และกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ เป็นผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 จำนวน 23 คนซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 71 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัย พบว่า

1) การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนนาหว้าพิทยาคมโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 กลุ่มงาน คือ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคลากร และกลุ่มบริหารงานบริหารทั่วไปมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2) ผลการวิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนนาหว้าพิทยาคมในภารกิจ 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไปพบว่าผู้บริหารใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมโดยมีการวางแผนงานการปฏิบัติการติดตามตรวจสอบแก้ไขภายใต้การมีส่วนร่วม กล่าวคือ ด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน ดำเนินการโดยบูรณาการความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกช่วงชั้นโดยเน้นการปฏิบัติในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และงานอาชีพและเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดหาแหล่งการเรียนรู้ และสถานศึกษา มีการจัดสรรงบประมาณอย่างประหยัด คุ่มค่า พอประมาณและโปร่งใสโดยผู้มีส่วนได้เสียร่วมวางแผนและจัดสรร มีการนิเทศและรายงานการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ผู้บริหารมีการพัฒนาทีมงาน พัฒนาบุคลากรโดยสร้างความตระหนัก และส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองด้านคุณธรรมและจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นให้นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและมีการมอบหมายงาน โดยบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

รวมทั้งสถานศึกษายังเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนโดยให้ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วม ในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษารวมถึงการประชาสัมพันธ์

3) ผลการวิเคราะห์ อุปสรรคในการดำเนินการการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนนาหว้าพิทยาคมสถานศึกษาขนาดบประมาณในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เช่น โครงการพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อหารายได้ในการจัดหาอุปกรณ์พร้อมทั้ง บุคลากรขาดความตระหนัก ในการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาก

ัญญา อภิบาลกุล และเรณู คุปต์ยงเกียรติ (2548: 311-312.) ได้ศึกษากระบวนการบริหารงานใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยกลุ่มที่ศึกษาคือ ประธานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1) กระบวนการบริหารงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา พบว่าด้านการบริหารงานบุคคล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย เรียงตามลำดับได้แก่ การร่วมวางแผนประเมินความต้องการ และกำหนดความต้องการของบุคลากรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การร่วมวิเคราะห์ หาความจำเป็นในการพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และการให้ความเห็นชอบในเรื่องแผนอัตรากำลังบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามีความต้องการแก้ไขด้านนี้อยู่ในระดับมาก สำหรับความต้องการพัฒนาด้านการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับได้แก่ การร่วมประชุมจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา และแผนปฏิบัติการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การร่วมติดตามประเมินผล และปรับปรุงแผนการบริหารและการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การร่วมจัดทำแผนการบริหารและการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมที่สนใจและข้อเสนอแนะของกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาที่สำคัญได้แก่

1.1) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาบางส่วนขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการบริหารและการจัดการศึกษา

1.2) ควรมีการอบรมและสัมมนาเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษา

1.3) ไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่และไม่มีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา

1.4) ควรมีระเบียบการปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับการบริหารและการจัดการศึกษา ศูนย์รวมอำนาจ ยังอยู่ที่ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาไม่มีอำนาจใด ๆ ควรมีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา

2) กระบวนการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าด้านการบริหารงานวิชาการมีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลางแต่มีความต้องการแก้ไขและต้องการพัฒนาอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การร่วมประชุมจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา การสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาวิจัยการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลาย และต่อเนื่องและส่งเสริมปรับปรุงและพัฒนาให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา ทิศนะและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1) คณะกรรมการสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการทำงานของสถานศึกษา

2.2) ควรมีการจัดอบรมและพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

2.3) คณะกรรมการสถานศึกษาไม่รับบทบาทหน้าที่ของตนเอง และไม่มีเวลาร่วมประชุม

2.4) ควรมีระบบการสร้างขวัญกำลังใจและแรงจูงใจ

2.5) คณะกรรมการสถานศึกษาขาดการมีส่วนร่วมในการบริหาร และการจัดการศึกษา ควรเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกด้าน

3) การพัฒนากระบวนการบริหารงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ทั้ง 2 กลุ่ม มีความต้องการพัฒนาตามขั้นตอนดังนี้

3.1) ให้มีการประเมินศักยภาพ ความรู้ และความสามารถในการบริหารและการจัดการศึกษา (Competencies Assessment)

3.2) ให้มีการฝึกอบรมเข้มโดยเน้นเนื้อหาสาระในการบริหารและการจัดการศึกษา (Intensive Training)

3.3) ให้มีการศึกษาดูงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารและการจัดการศึกษา (Field Study)

3.4) ให้มีการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง (Practice)

3.5) ให้มีการประเมินผลและพัฒนาต่อไป (Evaluation & Development) บริหารและการจัดการศึกษา (Intensive Training) ให้มีการศึกษาดูงานเขตพื้นที่การศึกษาและ

สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารและการจัดการศึกษา (Field Study) ให้มีการปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง (Practice) และ ให้มีการประเมินผลและพัฒนาต่อไป (Evaluation & Development)

4) การประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนวัดสังฆวิถีสอนครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อประเมินสภาวะแวดล้อมของโครงการเกี่ยวกับสภาพการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความต้องการจำเป็น (2) เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นเกี่ยวกับความพร้อมของงบประมาณ บุคลากรและวัสดุ สื่อ (3) เพื่อประเมินกระบวนการเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงาน และ (4) เพื่อประเมินผลผลิตของโครงการเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์และความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อกิจกรรมของโครงการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 62 คน จำแนกเป็น ครู 10 คน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 ฉบับ และแบบประเมินความต้องการจำเป็น จำนวน 1 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 6 ฉบับ รวมทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการ ตรวจสอบเอกสาร หลักฐานวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า สภาพการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวัดสังฆวิถีด้านบริหารจัดการและด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและด้านการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับมากซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สำหรับนักเรียนได้ประเมินสภาพการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนวัดสังฆวิถีสรุปลงได้ว่า ด้านกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากและด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นพบว่า ครูโรงเรียนวัดสังฆวิถีสรุปลงได้ว่ามีความสำคัญเกี่ยวกับการจัดทำแผนงาน โครงการเกี่ยวกับการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นลำดับแรกรองลงมาได้แก่ การศึกษาคูณแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- 1) ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ปัจจัยและความพร้อมด้านงบประมาณบุคลากร และสื่อ วัสดุ มีความพร้อมเป็นไปตามที่เกณฑ์กำหนด
- 2) ผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า ทุกขั้นตอนมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
- 3) ผลการประเมินด้านผลผลิต ของโครงการ พบว่า ความเข้าใจ ของครูเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ความรู้ ความเข้าใจ ของนักเรียนเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมาก จัดการเรียนรู้ของครู อยู่ในระดับมาก เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

1) ผลการประเมินสภาวะแวดล้อมของโครงการ พบว่า การดำเนินงาน ขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านบริหารจัดการ มีการส่งเสริมการศึกษา วิจัยหรือการนิเทศระดับน้อย

นั้นผู้บริหารควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารและครูทุกคนได้แก่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน เพิ่มเติมและการเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนและกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยมากขึ้น

2) ผลการประเมินสถานะแวดล้อมของโครงการ พบว่า การดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้และด้านกระบวนการเรียนรู้หลายรายการอยู่ระดับปานกลาง เช่นการส่งเสริมการบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ การมีแผนงาน โครงการเกี่ยวกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการได้เรียนรู้จากสภาพจริงนอกห้องเรียนและ โรงเรียนผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น ด้วยการสนับสนุนงบประมาณในการศึกษาดูงานการจัดการเรียนของโรงเรียนต้นแบบ และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนจากผลการประเมินความต้องการจำเป็นของครู ที่พบว่ามีการจัดให้แผนงาน โครงการเกี่ยวกับการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นความต้องการจำเป็นลำดับแรก รองลงมา ได้แก่ การศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ผู้บริหารจึงควรจัดประชุมครูเชิงปฏิบัติการ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การผลิตและใช้สื่อประกอบการเรียนรู้ การจัดหาเอกสารความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการนำคณะครูศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีวิถีการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิตของโครงการในภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้านนั้น ถ้าเป็นไปได้ ผู้บริหารควรกำหนดเป็นนโยบายว่าในการจัดทำโครงการพัฒนาต่างๆ นั้นควรให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และประเมินความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้นก่อนดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการทุกขั้นตอน และมีส่วนร่วมตรวจสอบผลผลิตของโครงการ ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่า การจัดการศึกษาโดยยึดหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบและยึดหลักคุณธรรมประกอบการตัดสินใจและกำหนดเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บริหารจึงควรจัดประชุมครูเชิงปฏิบัติการ เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การผลิตและใช้สื่อประกอบการเรียนรู้การจัดหาเอกสารความรู้

เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สถานศึกษามีความพร้อมด้านกรนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
งานบรรลุตามเป้าหมายสัมฤทธิ์ผลและงานมีประสิทธิภาพ

